

повне відображення всіх виникаючих і які можуть виникнути проблеми управління. Але такі положення, навіть складені «по-стандартному», відображають лише статику управління. Вони містять перелік постійних завдань, прав, відповідальності і недостатньо повно відображають процесуальну сторону діяльності ланок системи управління, тобто процес управління. Тому стандарти менеджменту повинні бути регламентовані і нормовані шляхом: послідовністю виконання визначених робіт; визначення обов'язковості процедури, яка супроводжує ці роботи; міри часу і строків виконання робіт; взаємодія ланок системи менеджменту при виконанні робіт.

Інтенсифікація процесів менеджменту – це одна з найважливіших задач, вирішити яку можна лише за умови комплексного збалансованого врахування всіх факторів, її визначаючих. Фактори інтенсифікації менеджменту організації включають в себе ціль управління, методологію процесу управління, його організацію, інформаційне забезпечення, тип, структуру системи, використання сучасної техніки менеджменту, взаємодію всіх ланок в процесі управління, кадри управління.

Основними цілями поглибленої стандартизації як форми організації процесу менеджменту є: прискорення процесів управління і забезпечення більшою організаційною чіткістю в узгодженості спільної роботи різних ланок; розвантаження лінійних менеджерів від робіт, що пов'язані з оперативною координацією діяльності ланок в процесі управління; забезпечення єдності процесів менеджменту, їх системності і комплексності в умовах поглибленої спеціалізації управлінських робіт.

Дослідження процесів менеджменту організації в умовах нестабільного зовнішнього середовища показує необхідність, важливість і перспективність їх інтенсифікації, яка визначає перспективні тенденції розвитку організації, такі як прискорення науково-технічного прогресу, система впровадження інновацій, зростання ефективності діяльності, маневреність та гнучкість.

Література

1. Герчикова И.Н. Менеджмент: учеб. / И.Н. Герчикова. - 3-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ, 2001. – 501с.
2. Гріфін Р. Основи менеджменту: підруч. наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів: Бак, 2001. – 624 с.
3. Дубров Г.М. Технология программно-целевого управления: учеб. пособ. / Г.М. Дубров.- К., Техника, 1986. –206 с.
4. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. – К.: Академ видав, 2007. – 464 с.
5. Мартиненко Н.М. Основи менеджменту: навч. посіб. / Н.М. Мартиненко.- Вид-во «Каравела», 2005. – 494 с.
6. Управление организацией: учеб. Под. ред. А. Г. Поршнева, М. А. Соломатина. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.:ИНФРА-М, 2000. – 721с.
7. Обер-Крис Дж. Управление предприятием: учеб. пособ. – М.: 1998. – 605 с.
8. Роббинс С.П. Менеджмент: учеб. пособ. Пер. с англ. – 6-ое изд. – М.: Вильямс, 2004. – 770 с.
9. Ру С. Управление предприятием: учеб. пособ. Пер с франц. – К.: Основы, 1995. – 720с.

Рецензент докт.экон.наук, профессор С.И. Бай

622.012.2

*Лозинський І.Є., к.е.н., доцент,
Національний гірничий університет*

МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВУГЛЕДОБУВНОЇ ГАЛУЗІ

Ефективність виробництва ставиться до числа ключових категорій ринкової економіки, що безпосередньо пов'язана з досягненням кінцевої мети розвитку суспільного виробництва в цілому й кожного підприємства зокрема. Проблеми використання виробничих можливостей у промисловості, зокрема гірничодобувної, приділяли велику увагу протягом усього періоду розвитку сучасної економіки. Так, неодноразово вказувалося на необхідність більш раціонально використати виробничі потужності, ширше впроваджувати високопродуктивну техніку, удосконалювати структуру й вчасно оновляти діючі основні фонди. Відомо, що повне використання створених виробничих потужностей можливо на основі підвищення інтенсифікації й концентрації виробництва, що забезпечують значне поліпшення всіх техніко-економічних показників роботи. Виробнича потужність гірничих підприємств й, зокрема вугільних шахт, є важливим комплексним показником, необхідним для вдосконалення планування, організації й управління виробництвом. При нерівномірності розвитку технічної бази вуглевидобутку (не тільки з виїмки, але й з підготовки фронту робіт) створюються «вузькі місця», що стримують подальше освоєння внутрішніх потенційних «потужних ланок». Недовикористовувані «потужні ланки» залишаються по суті втратами виробничої потужності й

основних фондів доти, поки не будуть заплановані заходи й не ліквідовані ці «вузькі місця» виробництва.

Згідно з положеннями работ [1; 2; 3] проблема ефективності – це завжди проблема вибору. Такі відомі вчені, як О.І. Амоша [4], О.М. Алимов [5], Ю.А. Гусев [6] та ін. у своїх працях вказували на те, що вугледобувне підприємство постійно вибирає оптимальний обсяг видобутку вугілля, раціональні методи ведення очисних та прохідницьких робіт, потрібні обсяги інвестицій та форми організації праці. Але багато з цих питань залишаються актуальними і зараз, оскільки вугільна галузь так і не змогла подолати кризові явища. Виходячи з зазначеного, метою статті є розробка механізму підвищення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності вугледобувної галузі.

Стратегічне планування передбачає постійні зміни, тому знання стратегії розвитку галузі дозволяє погодити зміни й стратегічні потреби, мінімізувати загальну собівартість вуглевидобутку за рахунок раціонального розподілу фінансових ресурсів між збитковими шахтами галузі [7]. До заходів, спрямованих на формування стратегії розвитку галузі, може бути віднесена програма довгострокового фінансування відтворення потужності шахт із достатнім запасом корисної копалини, що реально продемонструє можливості росту, і у кінцевому підсумку дозволить галузі стати конкурентоспроможною у майбутньому. План розвитку вугільної галузі повинен визначати її поточний стан і водночас розкривати змістову сутність моделі її майбутнього розвитку. Такий план містить інформацію про сильні і слабкі сторони локальних шахт, загальну кон'юнктуру ринку альтернативних енергоносіїв, можливостях, загрозах, стану економіки в цілому.

План розвитку окремо взятої шахти необхідний її керівнику з метою визначення цілі роботи і стратегії її досягнення. План повинен забезпечити керівництву розуміння того, на чому саме варто сконцентрувати зусилля й отримати очікуваний техніко-економічний результат діяльності. План розвитку галузі повинен поєднувати стратегічні цілі на основі загальних фінансових показників і рівню вуглевидобутку, а локальні завдання окремих шахт повинні мобілізувати керівництво на їх виконання, тобто формувати його «додаткову цінність» для галузі у цілому. Але сам по собі план нічого не вартий, якщо немає інструмента для оцінки його результатів. Так, існуючий на сьогоднішній день порядок надання коштів держпідтримки на покриття собівартості сам по собі не містить ніяких результатів оцінки ефективності діяльності шахт. Тому такий механізм повинен бути повністю викоренений. На наш погляд, навіть так звані абстрактні цілі можна представити у вигляді кількісних показників.

Сучасне управління вугільною галуззю – складна інтегрована система, що містить чисельні і різноманітні структурні ланки [8; 9]. Проте, яку б із ланок утворення ми не розглядали, всі вони виступають у вигляді тієї чи іншої комбінації підприємств. Тому загальна стратегія управління у вугільній галузі виступає як первинна й основна ланка народного господарства. Зокрема, тут здійснюється процес видобутку вугілля й формуються економічні відносини у вигляді розподілу коштів держпідтримки між збитковими підприємствами. На рис. 1 представлено обсяг видобутку вугілля основними виробниками у 2010 році.

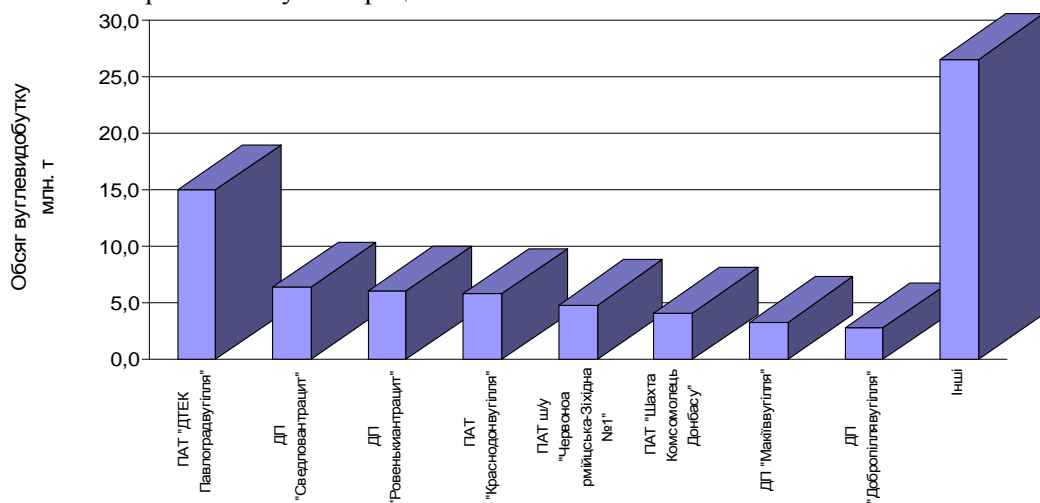

Рис. 1. Обсяг видобутку вугілля основними виробниками

В сучасних умовах господарювання перед вугільною галуззю виникла низка дуже складних і невідкладних задач. Для їх вирішення необхідні не тільки зміни в організаційно-управлінській моделі управління, але й глибоке переусвідомлення виробничих процесів, виробничих утворень. Висунення

концепції ринкової економіки потребує удосконалення процесу вуглевидобутку і змушує до інтенсивних приватизаційних трансформацій. З виникненням ринкової концепції удосконалення процесу вуглевидобутку переважає орієнтація структури підприємства здійснювати відтворення виробничої потужності й оновлювати виробничі фонди. При цьому істотно змінюється характер діяльності підприємств і його структурно утворюючі фактори. Сукупний потенціал підвищення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності вугільної галузі представлено на рис. 2.

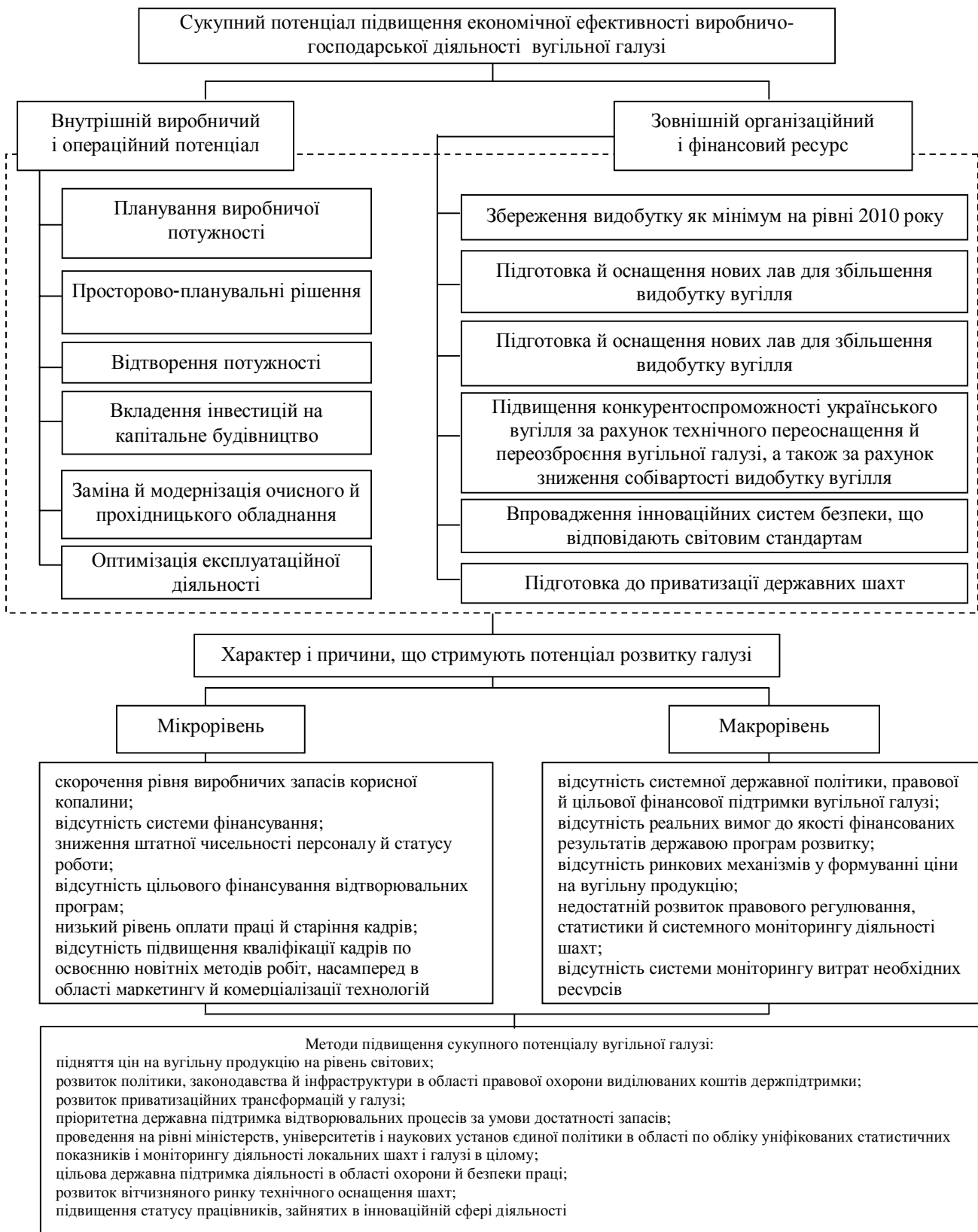

Рис. 2. Сукупний потенціал підвищення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності вугільної галузі

Значення запропонованої наукової класифікації факторів, що стримують потенціал розвитку галузі, має велике практичне значення, оскільки озброює керівників всіх рангів діючим засобом визначення конкретних причин («вузьких місць») і внутрішніх резервів підвищення ефективності виробництва.

У результаті техніко-економічного аналізу по процесах устанавлюються «вузькі місця» виробництва, що стримують нарощування виробничої потужності внаслідок невикористання резервів по місцях робіт, визначаються заходи щодо подальшого розвитку підприємства з розробкою конкретних заходів щодо ліквідації «вузьких місць», плану матеріально-технічного постачання й шляхів ефективного впровадження нової техніки поряд з поліпшенням умов праці й підвищенням його безпеки. Поряд з виявленням «вузьких місць» по робочих місцях і процесах, що стримують подальше підвищення видобутку вугілля, необхідно встановити зміни всіх техніко-економічних показників роботи проти плану: продуктивність праці, собівартість 1 т вугілля, трудомісткість роботи по процесах, зміна заробітної плати, фондівіддачі й ін.

Таким чином, техніко-економічний аналіз використання виробничої потужності шахт по процесах вуглевидобутку може забезпечити оперативне визначення техніко-економічних показників роботи підприємства і його підрозділів, що характеризує ступінь використання їх виробничої потужності; встановлення «вузьких місць» і внутрішніх резервів виробництва по процесах, ланках, дільницях; рішення комплексного питання комплексного поліпшення показників використання виробничої потужності й освоєння проектної потужності шахти.

Для визначення рівня економічної ефективності роботи промислового підприємства, тобто встановлення кількісного відношення між результатами виробництва й витратами засобів виробництва й праці на виготовлення продукції, необхідно знати його виробничу потужність. На рис. 3 представлено класифікацію факторів, що впливають на виробничу потужність шахти і загальний обсяг видобутку вугілля у галузі.

Рис. 3. Класифікація факторів, що впливають на виробничу потужність шахти і загальний обсяг видобутку вугілля у галузі

Проектна потужність шахти за обсягом видобутку вугілля є основним показником, з яким взаємозалежні всі інші техніко-економічні показники роботи: продуктивність праці, трудомісткість робіт, собівартість одиниці продукції, фондівіддача тощо. Величина проектної потужності стабільна й змінюється лише при порушенні запланованих положень або проведенні реконструкції шахти, а також у зв'язку з різкою зміною гірничо-геологічних умов, що вимагають нового рівня техніки, технології й режиму роботи. Проектна потужність вугледобувного підприємства – це максимально можливий випуск продукції необхідної якості й сортаменту (номенклатури) при повнім використанні техніки (устаткування й машин) і інших видів основних фондів. У дійсності проектна потужність на деяких шахтах не освоюється не тільки по обсягу видобутку вугілля, але й по інших техніко-економічних показниках роботи. Тому виробничу потужність дорівнюють до проектної.

Під виробничою потужністю розуміють здатність підприємства випускати максимальну кількість продукції певної номенклатури за певний проміжок часу (як правило, у рік) при найбільш повному використанні устаткування і виробничих площ при застосуванні передової технології й форм організації виробництва.

На нашу думку, виробнича програма повинна виходити й базуватися на виробничій потужності із урахуванням ліквідації реальних «вузьким місць», що підлягають здійсненню в плановому періоді й забезпечити її нарощування. Для всебічного (двоїстого, системного) розкриття форми й змісту понять про потужності підприємства, зокрема вугільної промисловості, необхідно розглянути існуючу інформацію про показники, що характеризують використання потужності, і про причини, що обумовлюють зміну цих показників. Для ліквідації «вузьких місць» і розкриття внутрішніх резервів збільшення ступеня використання потужності підприємства, і тим самим забезпечення подальшого підвищення ефективності господарської діяльності, необхідно знати найголовніші умови виробництва поряд з досягнутими показниками роботи підприємства за аналізований період. За рахунок здійснення науково-технічного прогресу всі техніко-економічні показники роботи повинні поліпшуватися на базі підвищення інтенсифікації й концентрації виробництва.

Для цього, згідно з розробленими нами методичними положеннями, загальну характеристику роботи шахти необхідно представити за 3-5 років у вигляді темпів зміни основних показників. Для встановлення конкретних причин по робочих місцях і процесах вуглевидобутку, що стримують загальне по шахті поліпшення техніко-економічних показників роботи, необхідна інформація для техніко-економічного аналізу показників. Таку інформацію формує кожен процес із якісно-кількісною оцінкою в часі і є не тільки офіційною звітністю центральної системи управління, а й оперативними відомостями по окремих цехах і відділах шахти.

Ця виробничо-економічна інформація із процесів за аналізований період повинна зводитися у спеціальну таблицю-матрицю, у якій за кожним процесом зазначені економіко-математичні моделі і формули з найменуванням умов виробництва й кількісної зміни їх проти плану по дільницях і робочих місцях.

Кожний з економічних показників по робочих місцях і процесах формується шляхом взаємодії умов виробництва, що виражається математичним виразом, і представляє собою в загальному виді добуток інтенсивності на екстенсивність процесів. При зміні в конкретних умовах кількісних значень (параметрів) обставин факторів виробництва за кожним процесом будуть змінюватися й результати (показники) їх роботи. Звідси витікає, що математичний апарат кожної ланки, процесу містить у собі ту необхідну інформацію, котру варто одержувати для техніко-економічного аналізу показників роботи підприємства і його підрозділів, що характеризують ступінь використання виробничої потужності по робочим процесам, дільницям і шахті в цілому.

Використання внутрішніх (потенційних) резервів виробництва з метою подальшого поліпшення всіх техніко-економічних показників роботи поряд з поліпшенням умов праці є наступним етапом виконання плану виробничо-господарської діяльності шахти, що забезпечує поліпшення економічної ефективності всього виробництва. На цьому етапі проведення аналізу вирішуються такі питання:

розробляються конкретні заходи щодо ліквідації виявлених «вузьких місць», що стримують підвищення ступеня освоєння виробничої потужності й виробничих можливостей;

розраховуються необхідні додаткові матеріальні, грошові й людські ресурси для ліквідації «вузьких місць» і використання резервів підвищення ступеня освоєння виробничих можливостей шахти;

розробляється календарний план-графік послідовного впровадження техніко-організаційного заходу з метою використання виробничих можливостей шахти;

визначається економічна ефективність підвищення ступеня освоєння виробничих можливостей і проектної потужності поряд з удосконалюванням соціально-економічних умов виробництва на аналізованій шахті.

Реалізація намічених заходів щодо ліквідації «вузьких місць» вимагає додаткових засобів і часу. Зразковий порядок необхідних розрахунків по ліквідації «вузьких місць» полягає в наступному:

визначається обсяг робіт по кожному заходу;

підраховуються витрати по намічених заходах, що включають вартість устаткування й будівельно-монтажних робіт з виділення суми по заробітній платі;

визначається вартість матеріалів і демонтованого устаткування, що вивільняється в процесі здійснення заходів.

Економічний ефект і строки окупності впроваджуваних заходів повинні розраховуватися з

урахуванням вимог діючих галузевих методик.

Сукупний потенціал підвищення економічної ефективності виробничо-господарської діяльності вугільної галузі передбачає урахування можливостей економічних перетворень як на рівні управління галуззю у цілому, так і на рівні окремої шахти. Для його підвищення необхідно враховувати запропоновану у роботі класифікацію факторів, що впливають на виробничу потужність шахти і загальний обсяг видобутку вугілля. У результаті техніко-економічного аналізу за виробничими процесами необхідно встановити «вузькі місця» виробництва, які стримують зростання виробничої потужності внаслідок невикористання резервів. Розробка програми заходів щодо подальшого розвитку вугледобувного підприємства передбачає ліквідацію «вузьких місць», плану матеріально-технічного постачання й шляхів ефективного впровадження нової техніки поряд з поліпшенням умов праці й підвищенням його безпеки.

Література

1. Грачева М.В. Риск-анализ инвестиционного проекта / М.В. Грачева. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 351 с.
2. Гохберг Ю. К вопросу об активизации инвестиционной деятельности на государственном и региональном уровне / Ю. Гохберг // *Економіст*. – 2003. – № 9. – С. 64-67.
3. Киреева Е.И. Прогнозирование прибыли на угольных шахтах Донбасса / Е.И. Киреева, И.В. Кочура // *Материалы междунар. конф. «Управление ресурсным потенциалом предприятий в условиях международной интеграции»*. – Донецк: «Норд-пресс», 2006. – С. 62-69.
4. Амоша А.И. Опыт привлечения и использование инвестиций для развития шахты / А.И. Амоша, В.К. Мамутов // *Уголь Украины*. – 2000. – № 11. – С. 14-19.
5. Алымов А.Н. Сбалансированность производственного развития: Региональные и отраслевые проблемы / А.Н. Алымов, Ф.Д. Заставный, Д.К. Прейгер. – К.: Наук. думка, 1986. – 224 с.
6. Гусев Ю.А. Моделирование денежных потоков угольных шахт в условиях инвестирования / Ю.А. Гусев, В.А. Харченко, В.Н. Силаев // *Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць*. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – Вип. 186, т. 3. – С. 811-818.
7. Дубовик С. Вибір стратегії розвитку вугільної промисловості України / С. Дубовик // *Економічний часопис*. – 1999. – № 3. – С. 19-22.
8. Кабанов А.И. Экономические методы формирования и реализации государственной научно-технической политики в угольной промышленности: моногр. / А.И. Кабанов. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1998. – 448 с.
9. Кариман С.А. Надежность производственных процессов при подземной добыче угля / С.А. Кариман, В.М. Шрамко. – М.: Наука, 1975. – 160 с.

Рецензент докт.економ.наук, професор В.А. Кучер

339.9

*Наливайченко К.В., к.е.н., доцент,
Кримський економічний інститут ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана»*

ВИКОРИСТАННЯ МІЖНАРОДНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У ПІДПРИЄМНИЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Потребують подальшої розробки вірогідні шляхи розвитку інформаційної галузі в Україні та всебічний розвиток інформаційних процесів в країні в умовах глобалізації. Тому актуальними є дослідження сучасних процесів інформатизації у національній економіці та використання міжнародних інформаційних систем у підприємницькій діяльності, визначення ставлення та обізнаності населення країни до розвитку інформаційних технологій. В умовах глобалізації в Україні відбуваються процеси інформатизації, які природно супроводжуються низкою економічних проблем, що потребують відповідного дослідження: використання міжнародних інформаційних систем у підприємницькій діяльності, розвиненості інформаційної інфраструктури та обсягу інформаційних послуг, фрагментарності інформаційного укладу. Ці та інші питання визначені як актуальні у законодавстві України та працях вітчизняних та зарубіжних вчених щодо перспектив інформатизації національної економіки [1-6].

Мета статті – визначити найбільш вірогідні шляхи розвитку інформаційної галузі в Україні, умови всебічного розвитку інформаційних процесів в країні в умовах глобалізації та ставлення населення країни до розвитку міжнародних інформаційних технологій у підприємстві.

Для емпіричного дослідження перспектив розвитку інформаційних технологій та їх впливу на розвиток сучасної економіки було розроблено спеціальний інструментарій – анкету стандартизованого інтерв'ю.